

SLOVENSKI UČITELJ

1913

VERI

OMIKI

UZGOJI

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH
UČITELJSKIH
IN KATEHETSkih DRUŠTEV

ŠTEV. 5. LETNIK XIV.

TISK KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
Duhovo — sv. birma	97
Iz šole duševnih betežnikov	102
Kako je poučevati mladino	106
Iz življenja — za življenje	109
Katehetski vestnik	112
Učiteljski vestnik	115
Vzgoja	117
Raznoterosti	118
Slovstvo in glasba	120
Razpis učiteljskih služb. (Na ovitku.)	

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za „Slomškovo zvezo“ 5 kron; naročniki-člani „Društva slovenskih katehetov“ plačajo tudi 5 kron.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema: Uredništvo „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
===== in katehetskih društev. =====

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XIV.

V Ljubljani, 15. maja 1913.

Štev. 5.

A. M. L.:

Duhovo — sv. birma.

Zopet imamo pred seboj učence, ki so se oglasili za sveto birmo. Vsi so se v šoli že učili poglavja o sveti birmi, izvečine prejeli tudi sv. obhajilo, kako naj jih pripravimo za sveti zakrament?

Ali naj še enkrat vsakega posamič izprašamo o sveti birmi, mu priporočimo, da v šolskem ali dijaškem molitveniku prečita pripravo za sveto birmo, izročimo listič in ga odpravimo?...

Dvomim, da bi bila taka priprava zadostna. Ne rečem, da bi mogli s posebno pripravo kaj izrednega doseči; — pri otrocih često ostane ta zakrament v nekem oziru (botri) »das Sakrament der äußeren Gnade«, kakor ga je nazival rajni prelat v Ljubljani; — ne smemo tudi trditi, da tisti, ki sveto birmo nezadostno pripravljen prejme, stori božji rop (F. Eduard Waschitz: Der Empfang der Firmung ohne gehörige Vorbereitung ist Gottesraub. Zeitgemäße Belehrungen über das Sakrament der Firmung in Form von Ansprachen. Teschen 1906). Pa mladina naj začuti, da je sveta birma nekaj več kot starodaven, častivreden običaj, ki ga v boljših krogih kot neki navado še tolerirajo, emancipiran človek pa prezre (otiosa caeremonia, zbor tridentinski, sess. VII. de conf.), ampak nekaj več, sveto-tajstvo, zakrament, in da je ta zakrament posebno važen korak, mejnik v življenju.

Značilno je že ime svete birme. »Confirmatio« (grški: *βεβαίωσις*), »consummatio« (grški: *τελείωσις*) pomenja okrepljenje, izpopolnjenje krstne milosti. V sv. krstu se otrok rodi za kraljestvo božje, pri sveti birmi dozori, doraste za kraljestvo božje. Sveta birma je krstu to, kar telesna dozorelost rojstvu. — »Lebensvollendung zur Lebensbegründung«, pravi Pohle (Dogmatik). Cerkevni očetje opominjajo, naj bodo birmanci »pleni christiani«, ne kakor bi bili krščenci samo napol kristjani, ampak zato, ker birmanci duševno dorastejo, da se zavedo in sprejmejo krščanske dolžnosti.

Vzgoja je dovršena in sedaj se prične življenje v najlepšem in najplemenitejšem zmislu besede, krščansko delovanje in borba (Meschler). »Confirmatio est quoddam spirituale augmentum promovens hominem in

spiritualem aetatem perfectam.« Za to duševno dozorelost se podeljuje posebna milost, »robur Spiritus sancti« za pričevanje vere, ki je bila pri krstu vlita, dar moči na poseben način, s pravico do vseh drugih milosti, ki so potrebne v ta namen. To duševno dozorelost kaže tudi neizbrisno znamenje. Že apostol Pavel je primerjal kristjana vojaku. »Labora sicut bonus miles Christi Jesu,« piše Timoteju (I. Tim. I. 3.) in Efežanom (VI. 11, 13, 14, 15, 16, 17). »Induite vos armaturam Dei... propterea accipite armaturam Dei... state ergo succinti lumbos vestros in veritate, et induti lorica iustitiae et calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere; et galeam salutis assumite et gladium spiritus (quod est verbum Dei)... To je bojna oprava kristjana.

Sveta Cerkev je to misel vseskozi sprejela, kakor med drugim tudi izraz vigilia, statio (straža) iz jezika vojakov.

Sveta birma je v tem oziru nekaj nabor, neko novačenje za Gospodovo armado. Pri sv. krstu je bil novorojenec samo vanjo vpisan, sedaj pa se slovesno potrdi, dobi vojaški znak — in tudi v to potrebno orožje — in se uvrsti v aktivno vojsko Gospodovo. Vse to značijo obredi svete birme. Z oljem so se v starem veku mazilili borilci — in zato pomenja olje moč zoper sovražnike vere. Balzam je simbol prijetno duhteče kreposti — torej pomenja moč za krščansko življenje. Pokladanje škofovih rok in križ na čelu pomenja, da birmanca prav posebno vzame v last Kristus, — rahli udarec na lice (alapa) pa je analogon udarcu pri srednjeveškem viteškem sprejemu. Z udarcem so v srednjem veku hoteli kako stvar posebno zabičati, spominu vtisniti. Na Francoskem je oče udaril sina na lice in ga s tem proglasil za polnoletnega; mladenka, ki se je zaročila, je dobila v spomin na važen korak udarec, priče pri poroki v cerkvi so se z medsebojnim rahlim udarcem opominjale, naj ne zabije na poroko. Prav tako je tudi vladar pred seboj klečečega oprodo rahlo udaril na lice. Zato ta udarec »alapa« ne pomenja samo pasivnega junaškega odpora, da posnemamo zgled trpečega Zveličarja, ampak tudi aktivni odpor, boj za Kristusa, kakor bi škof rekel birmancu: »Bojuj se! Po boju prideš do miru.« (Pax tecum!)

Prof. dr. A. Gisler je na katehetskem sestanku v Luzernu, opirajoč se na sv. Tomaža Akvinskega, poudarjal še drugo plat zakramenta svete birme. Sveta birma je bolj kot vsak drug zakrament socialen zakrament. Dokler človek ni dorasel, živi zase. Ko pa je dorasel, s svojim delovanjem vpliva tudi na druge, živi in deluje v družbi in za družbo. Pri sv. krstu prejme človek moč, da izvršuje to, kar zadeva njegovo zveličanje; v sveti birmi pa dobi moč, da izvršuje ono, kar je potrebno v interesu svete Cerkve, skupnosti družbe za sveto vero, bodisi v napadu ali v obrambi.

»In baptismo accipit homo potestatem ad ea agenda, quae ad propriam pertinent salutem, prout scilicet secundum seipsum vivit; sed in confirmatione accipit homo potestatem ad agendum ea, quae pertinent ad

puĝnam spiritualement contra hostes fidei, sicut patet exemplo apostolorum, qui antequam plenitudine spiritus sancti acceperant, erant in coenaculo perseverantes in oratione; postmodum vere egressi non verebantur publice fidem fateri, etiam coram inimicis fidei christianae.»

Kaj torej nameravamo doseči s pripravo za sveto birmo?

Birmanci naj vredno, dobro pripravljeni (disponirani) in v milosti božji, prejmejo ta sv. zakrament. Cerkev ne želi samo, da bi se birmanci po zgledu apostolov (dej. apostolov) z molitvijo pripravljali za sveto birmo, celó željo je izrekla, da bi ta zakrament v znak spoštovanja prejeli tešč, želja seveda, ki se ni realizirala.

Birmanci naj se po birmskem pouku zavedo, da so vsaj že deloma dorasli in da zato že sprejmejo krščanske dolžnosti. Navdušé naj se za viteštvo Kristusovo, za boj za vero, neustrašeno izpovedbo in življenje po veri — boj, v čegar tok vsakega izmed naših učencev-birmancev potegne preje ali sleje življenje.

Sveta birma je *ἡ ἐξοχή* zakrament Svetega Duha. Zato je pri pripravi zanj predvsem dana prilika, da opozorimo na češčenje Svetega Duha. Pogosto govorimo lahko pri katehezi o tretji božji osebi — a pri tej pripravi pa je ta tema uprav aktualna. Kardinal Maning je imenoval pobožno češčenje Svetega Duha času najbolj primerno pobožnost — ali ni to velika resnica v dobi duševne nevrastenije? Dijaški in šolski molitvenik ima kaj lepo sestavljeno devetdnevno za birmance. — Duhovniku samemu daje obilico lepih, vzvišenih misli Meschlerjeva knjiga: »Die Gaben des hl. Pfingstfestes«.

In sedaj praktična kateheza!

Mislim, da pri imenovanih učencih zadostujejo 3—4 kateheze. V pošteev pridejo vprašanja vélikega katekizma šteev. 177—185 (8. člen apostolske vere) in 559—573 (zakrament sv. birmo). V pripomoček, ki ga ni mogoče pogrešati, pa služi šolski ali dijaški molitvenik. V molitveniku so tudi prav lepo razloženi darovi Svetega Duha.

1. kateheza.

Prve Binkošti — prva sveta birma.

V kratkem pojdete k sveti birmi. Veselite se, kaj ne. Zakaj? — Razumem; dobri botri poskrbe za veselje... A vse to, ta lepa mična darila niso sveta birma. — K sveti birmi greste v stolnico. Kdo vam ondi podeli sv. zakrament? — Škof, ne navaden duhovnik, škof, slovesno opravljen. In praznik je tedaj, binkoštni praznik, velika družba bo ondi; ne samo birmanci in botri, tudi drugi ljudje. Vse kaže na nekaj posebnega, izrednega... Glejte, birma je nekaj svetega, je zakrament, kakor je zakrament sv. krst, ki ste ga prejeli, kakor je zakrament sv. spoved, kakor je zakrament pač naj-svetejši sv. Rešnje Telo, katero prejimate. — In zakaj, čemu na binkoštni praznik?

Slikamo živo, s potrebnim pojasnilom, prvi binkoštni praznik v Cer-kvi. Ognjeni jeziki nad apostoli — simbol vse prenavljajoče milosti božje; piš silnega viharja — simbol delovanja Svetega Duha... Opiše se prva ekshorta, propoved sv. Petra. Ilustrirajo se besede katekizma: »Sveti Duh

je apostole razsvetlil — dal jim moč« itd... Prvi kristjani vstopijo v Cerkev; — 3000 jih je bilo... To je bil prvi binkoštni praznik v Cerkvi... praznik Svetega Duha. — Binkoštni praznik je za birmance sveta birma.

Menim, da se v tej katehezi nadaljuje še dejanja apostolov, kako moč Svetega Duha deluje dalje v apostoli... Apostola Peter in Janez nastopata v templju, in nato apostoli pred zborom, kjer so zbrani zopet Ana, Kajfa, neki Aleksander, bivši sodniki Zveličarjevi. In sv. Peter. Iz obtoženca postane obtožitelj... In drugi apostoli? Vsi podobni sv. Petru. — Ali so vsi tudi taki ostali? Kam odidejo?... Pripoveduje se še ob koncu, kako so vsi umrli kot spoznavalci, mučeniki...

Ali so pa samo apostoli postali deležni darov Svetega Duha? — Binkošne praznike so imeli tudi verniki. Za to so poskrbeli apostoli, ki so že delili zakrament sv. birmе. Sv. Janez in sv. Peter v Samariji. Kako? S kakim uspehom? Klasično slika dejanje apostolov življenje prvih kristjanov: življenje po duhu božjem. — »Enega srca, enega duha. Složni v molitvi, nauku apostolov in lomljenju kruha.«

Neke Binkošti so za vsakega izmed vas dnevi svete birmе. Posebno milost prejmete, moč Svetega Duha. V kaj? Apostoli so jo potrebovali, verniki enako... Tudi nam vsem je danes potrebna. (Prilike se naštejejo.) Sveti Duh hoče iz nas narediti nekaj velikega, da bi z njim sodelujoči postali veliki zgledi krščanskega življenja.

Pri tej priliki se razlože lahko darovi Svetega Duha.

Ponavljjanje.

2. kateheza.

Obred in milosti sv. birmе.

Opiše se obred sv. birmе.

Stali boste drug poleg drugega, in potem vstanejo škof, odeti v slovesno obleko, razprostre roke. Vsi pokleknejo...

Opisuje se nadalje obred.

Prečudna simbolika obreda sv. birmе pojasnjuje milosti tega zakramenta. Zato ta kateheza o obredih kaj lepo služi tudi za razlago milosti sv. birmе.

Posameznosti:

1. »Škof molijo z razprostrtimi rokami...« Tu se omenijo, oziroma iznova kratko razlože darovi Sv. Duha s pomočjo zgledov — ne z analizo besedila v katekizmu.

2. »Škof mazilijo s sv. krizmo.« Olje pomenja milost božjo. »Ko ti škof mazilijo s čudeznim mazilom telo — ti posveti dušo Sv. Duh« (sv. Ciril Jeruzalemski). Olje pomenja tudi moč. Olje je zdravilo. Tako znači maziljenje milost božjo, ki oživlja, hrani, leči človeka.

B a l z a m — pomenja vonj krščanskih čednosti. Zakaj? — Balzam znači tudi nestrohljivost.

Škof te mazilijo z balzomom, kakor bi hoteli reči: »Dam ti moč, da se boš ogibal greha gnilobe; dam ti tudi moč, da boš lepo krščansko živel.«

Škof mazilijo birmanca na čelo. Čelo je najbolj odkrit, odličen del človeka. Reči hočejo: »Ne sramuj se očitno priznavati sv. vere!«

Škof mazilijo s križem na čelu. Kakor je vitez nosil na šlemu znamenje svojega vladarja, tako nosiš tudi ti — miles Christi — znamenje Gospodovo.

Pokladanje škofovih rok. Razlage v katehezi: »Postaneš posebna last Sv. Duha!«

Udarec na lice. »Ne sramuj se vere, ne sramuj se vere očitno kazati. Pa še več. Dosti si star, veš, kaj je prav; dosti si močan, da se ustaviš, ako bi ti kdo hotel vzeti sveto vero. Birman, boš kedaj drugim boter. Preden pa te naprosijo za botra, bodi tovarišem že v šoli, v družbi vzgled v boju za dobro.«

Paraneza. Dobro služi dogodka iz življenja mučenikov. Kako lepa je povest o sv. Marku in Marcelianu, ko prihajajo k spoznavalcem oče, mati, prijatelji, žene z otroci, da jih odtrgajo od križa — zaman!

Podobna je zgodba sv. Boštjana, ki je bil pravi »miles Christi«. Ali pa zgodba sv. Pankracija, kakor je to ganljivo opisal Wiseman v svoji Fabioli. Pankracij stoji v areni pred cesarjem, pokriža se in izjavi: »Služabnik sem Gospodov, izpovedam ga z besedo, nosim v srcu — neprenehoma ga molim.« (Cf. Pott, Vorbereitung auf die erste hl. Kommunion. Paderborn. Schöning, str. 14—16.) Sv. Pankracij je zaščitnik obhajancev in birmancev. Katehumene, ki so bili veliko soboto birmani in prejeli sveto obhajilo, so peljali drugo nedeljo (belo nedeljo) vun iz mesta v cerkev sv. Pankracija ob cesti via Aurelia. Na grobu mučenca so molili in Bogu obljubljali zvestobo. K temu ali drugemu krščanskemu junaku peljimo tudi mi svoje birmance!

3. kateheza.

Sad svete birme: miles Christi — vojak Gospodov.

Razlagajo se milosti sv. birme (po katekizmu). Opominja se posebno na neizbrisno znamenje vojaka Gospodovega.

Za vzgled n. pr. vzamemo moža naše dobe, kateremu so na grob zapisali besede: »Miles Christi«. To je bil general Gaston de Sonis. Prelepo gradivo nudi knjiga: Baunard, Le général de Sonis. Doživela je v francoskem izvirniku že do 50 izdaj; v nemškem jeziku je izšel izpisek v mali knjižici pod naslovom: Ein wackerer Soldat Jesu Christi, General de Sonis. Von Bodenthal. Založil Alber — Ravensburg. Cena 35 pf.

V istini vojak Gospodov od mladosti. Kako goreče prejema sv. zakramente, kako se ogiblje zle družbe, kako poizkuša druge pridobiti za vero Gospodovo. Njegova obhajila na bojišču, njegov obisk v bolnišnicah, njegov nastop pri predsedniku Thiersu, ko je bil na petek povabljen na kosilo, njegova krščanska ljubezen do domovine, sv. očeta in svete Cerkve, vse to je ganljiva ilustracija h geslu: miles Christi.

Ta ali ona slika se prenese v življenje.

»Ali hočete postati in ostati taki vojaki tudi vi? Kdaj, kje se vam nudi prilika? Kako se vedejo nekateri dijaki? Kako pri sv. maši, kako pri molitvi pred poukom ali po pouku, na ulici, ko gredo mimo cerkve? ... Česa jim manjka? Tistega, kar mladega človeka posebno časti — poguma itd.«

Za bližnjo pripravo k sv. birmi se opozore na vse potrebno glede časa, kraja, posebno se opozore, da so navzoči pri prvem svetem blago-

slovu in da se vrnejo po birmi k zadnjemu blagoslovu. Opominjajo se tudi na sv. obhajilo in naj ne pozabijo tudi na molitvene knjižice.

»Prečitajmo iz molitvene knjižice, kako nas navaja za vredni prejem sv. birme. Devetdnevno na čast Sv. Duhu smo že, kakor veste, začeli.«

Sledi še kratek pouk o spovedi.

Anica Lebar:

Iz šole duševnih betežnikov.

Bistvo, vrste, pojavi in vzroki slaboumja.¹

Z razvojem industrije raste zanemarjanje dece in s tem zaostalost v telesnem in duševnem razvitku. Učitelji elementarnih razredov imajo neprijetnosti in težave s slabiči, ki jih je leto za letom več. Šolniki so spoznali, da ti otroci ne morejo izhajati med sovrstniki v ljudski šoli. Jeli so ustanavljati takozvane pomožne šole za duševno zaostale otroke. Početek tega stremljenja je bil v Švici. Potreba je silila, da so se zavzeli za take otroke tudi v Avstriji. Po najnovejši statistiki (1. januarja 1913) ima Avstrija v 37 mestih pomožne šole z 92 razredi, katere pohaja 1731 otrok (1071 dečkov, 660 deklic). Vse te šole so nastale po vplivu društva »Fürsorge für Schwachsinnige und Epileptische«, ki slavi letos desetletnico svojega obstanka.

Tudi pomožna šola v Ljubljani je napravila prvi korak v življenje ob roki tega društva, ki je radevolje dalo navodila in pojasnila.

Morda bo kdo naših čitateljev z zanimanjem bral sledeče vrstice, katerih namen je, nekoliko bliže seznaniti širšo javnost z vsem, kar se tiče pomožne šole in njenih varovancev.

1. Bistvo slaboumja.

Pri nekaterih otrocih opazamo trajno, neozdravljivo duševno slabost, ki ima svoj vzrok v prirojeni ali v prvih letih prestani živčni bolezen ali v motenju duševnega delovanja. Vsak zadržek v razvoju ali prehranitvi možganov, vsaka bolezen na njih ima za posledico neredno psihično delovanje. Možgani in živčevje sploh je vsled teh vzrokov več ali manj trpelo; otrok je morda telesno popolnoma zdrav, a možganom, glavnemu organu mišljenja in središču vsega duševnega dela, je pod temi vplivi ostala slabost, ki vsled nje niso več zmožni onega dela kot možgani zdravega otroka. Taki otroci ostanejo na jako nizki stopnji duševne inteligence, ali pa pogrešajo onih duševnih moči, kakršne so se enakovrstnim otrokom pod normalnimi vplivi že razvile. Ta duševna slabost, ki jo je moč le izboljšati, a odpraviti nikdar, je včasih toliko, da je zdravniška veda oddelila te duševne reveže v vrsto slaboumnih. O ozdravljenju se tu ne dá govoriti; kajti kakor ne moremo nadomestiti odrezane roke ali noge,

¹ Bösbauer-Miklas-Schiner: Handbuch der Schwachsinnigenfürsorge; Preyer: Die Seele des Kindes; Demoor-Ufer: Die anormalen Kinder; Dr. Schloß: Ursachen der Idiotie; Propädeutik der Psychiatrie; A. Fuchs: Dispositionsschwankungen; — Das schwachsinnige Kind im Lichte der neueren Forschungen; — Heilpädagogische Schul- u. Elternzeitung.

prav tako ne moreš z ničemer nadomestiti bolnih možganov. Izkušnja je pa vendar pokazala, da je moč s posebno, duševnemu razvoju primerno vzgojo in s posebnim poukom kali duševnega življenja polagoma razviti in prirojene slabotne zmožnosti več ali manj izobraziti.

Pri duševni zaostalosti je vpoštevati, da se ne dotika le ene strani duševnega življenja, n. pr. le razumnosti, temveč se razteza tudi na čustvenost, hotenje in delovanje.

Bistvo slaboumja pa je pomanjkljiva inteligenca, ki se pojavlja po maloštevilnih predstavah in nezadostnih njihovih zvezah (asociacijah). Možgani namreč niso zdravi in odtod duševna slabost, slabost v mišljenju, nezmožnost pri razločevanju, sklepanju, sprejemanju zunanjih vtisov in pri vsem drugem duševnem delu. Ker pa med duševnim in čutnim defektom obstoja sorazmerje, se dogaja pogosto, da je tudi zunanost sploh, posebno pa oblika glave, izraz v pogledu, hoja, držanje, govor in obnašanje tako, da se že iz tega dá sklepati na slabейše delovanje možganov in vsega živčevja.

Najčudovitejše v človeškem organizmu je delovanje živcev in še posebej možganov. To delovanje nadvladuje ves organizem, je središče, odkoder izhajajo vsa gibanja in kjer je osredotočen vzrok zunanjemu delovanju, kamor pa tudi prihajajo vsa naznanila zunanjega sveta. Stanice naših možganov so sedež naše zavesti, naših predstav in naše volje, ki vodi naša dejanja.

Ako se poškoduje posamezen del možganov, je posledica temu izguba zmožnosti za gotove predstave ali gotova gibanja.

Sorazmerje med boleznimi možganov in izpremembami duševnih zmožnosti se ne dá določiti. Toliko je gotovo, da bolešno stanje možganov neposredno vpliva na predstave; te se tem potom pospešujejo ali ovirajo.

Patologična anatomija je dognala ob raztelesenju slaboumnih vsikdar bolešne izpremembe na površju velikih možganov. Obolenost ali nezadostna prehranitev možganov povzroča namreč razne izpremembe v živčnih celicah. Te postanejo nezmožne za nadaljnje delo; tedaj odpadejo v duševnem življenju dotičnega človeka one predstave, ki se nanašajo na to možgansko skupino; kajti ta ni več zmožna sprejemati in izpreminjati vtisov, zato zastane vse duševno življenje. V tem slučaju je posledica obolenosti možganov obenem tudi obolenost vse psihe.

Najnovejše preiskave (dr. Ziehen, dr. Herfort) so jasno dokazale, da slaboumje temelji na izpremembah velikih možganov. O tem govori tudi IV. švicarska konferenca za skrb in varstvo slaboumnih (Luzern 1903). Tam zbrani strokovnjaki so podali svoje mnenje v sledečih stavkih:

»Vzrok slaboumja je bolešna izprememba velikih možganov. — Ta izprememba se ne pojavlja v vedno enaki obliki. — Včasih zastanejo možgani v velikosti za normalnimi; so torej manjši (Mikrocephalie); včasih so večji kot normalni (Makrocephalie). Majhni so možgani tedaj, če jim manjka živčne snovi. Povečane možgane pa povzroči množina zveznih snovi, ob istočasnem pomanjkanju živčnih stanic; pogosto pa tudi

nenormalno razširjena lobanja (Hirnkammer), kjer se zbira preobilna voda (Hydrocephalie). — Včasih nista obe polovici glave enako razviti (Asymetrie). Včasih manjka celih skupin možganov ali so nepravilno razvite. Površje možganov kaže včasih mnogo, včasih manj zavojev (Windungen), ki so nenormalno veliki (Makrogyrie) ali nenormalno majhni (Mikrogyrie).

Značilna je tudi okolnost, da velja pomanjkanje živčnih stanic ali zaostalost v rasti in nepravilna razvrstitev ali obilna zvezna snov — za posrednji vzrok slaboumja.«

Do polpreteklega časa se je skoro predrzno sklepalo iz vsake zunanje anormalnosti takoj na duševno slabost. Vsaka oblika zunanjih organov, ki ni docela odgovarjala normalnosti, je bila pečat za duševno nenormalnost. Res je, da le v zdravem telesu biva zdrava duša; res pa je tudi, da je mnogo duhovitih ljudi, katerih zunanost ni taka, kakršno zahtevajo pravila lepote in prikupljivosti. Ali naj vse te uvrstimo med slaboumne? Prav pravi psiholog Hagemann: »Das Gehirn, dieses wunderbare Vorstellungsinstrument, ist verstimmt und darum ist eine Harmonie des Denkens unmöglich.«

2. Vrste slaboumja.

Mnogo strokovnjakov je že podalo svoje mnenje glede terminologije, ki naj bi se vobče vpeljala za poimenovanje raznih vrst slaboumja; vendar se v tem ne morejo zediniti.

Esquirol jih je poizkušal razvrstiti po zmožnosti govora, Sollier po pazljivosti, Wildermuth po primerjavi z normalnimi, Ziehen po pomanjkljivosti inteligence, Demoor po etiologiji, Bourneville po patološko-anatomskih vzrokih, Voisin in Weygandt po zmožnosti izobrazbe in čudi (Gemüt).

Najčešče se razdeli slaboumnost po svojem postanku v prirojeno in pridobljeno. Praktično se te dve vrsti jako težko ločita, ker v svojem razvoju segata druga v drugo. Izkušnja uči, da prirojena slaboumnost daleko presega pridobljeno in da je med slaboumnimi moški spol bolj udeležen kot ženski.

Pri podedovanem slaboumju zaostane delovanje možgan, to je možgani niso zmožni sprejemati vtisov, tvoriti predstav ter jih združevati; vsled tega je duševno delo zamorjeno. Pri pridobljenem slaboumju, ki je posledica raznih bolezni (škratica, difterija) pa se poizgube prej normalnim potom pridobljene predstave, vsled česar nastane v duševnem življenju občutna vrzel. Razvoj duševnih zmožnosti ostane ob tej vrzeli; novih predstav ni mogoče prisvojiti, ker manjka prehoda do njih.

Prirojeno slaboumje dele po stopnji pomanjkljive inteligence v: idiotijo, imbecilnost (topost) in debilnost (umska slabost).

Idioti so slaboumni najnižje stopnje, ki niso sprejemljivi za nikako izobrazbo, imbecili so slaboumni v pravem pomenu besede, ki se dadó izobraziti, debili pa so slaboumni, ki se najbolj bližajo normalnosti.

Pri vsaki teh treh skupin pa je razločevati topo (apatično) in vzburljivo (eretično) obliko.

»Idiotija je kronična in neozdravljiva slabost duševnih zmožnosti, ki se kaže že v zgodnji mladosti in s katero so zvezane anomalije v čustvih in hotenju.« (Emminghaus.)

Posebna vrsta idiotov so kretini. To so slaboumni pod mero majhne postave, ponajveč s pohabljenimi udi, z veliko glavo, golšo in podpluto kožo. Kretinom v zadnjem času pomagajo s tem, da jim na umeten način (po preparatih) dovajajo možgansko hrano, ki je več ne pripravlja vsled golše obolela žleza ščitulja.

Druga vrsta idiotov so mongoloidi. Ti so majhne postave, imajo ponajveč majhno, često stisnjeno glavo, poševno razporjene oči, z značilno kožno gubo v notranjem očesnem kotu (epicanthus), redke obrvi, dolg brazdast jezik in nerazumno govorico. Zelo značilna je pri njih rahla zveza udov v sklepkih, da se lahko obračajo na vse kraje.

Imbecilni so tisti slaboumni, katerih inteligenca je pomanjkljiva, a jim je tudi čustveno življenje deloma nepopolno, deloma nepravilno. Po Sollieru so imbecilni moralno nerazviti in niso zmožni nadvladati svojim nagonom. Isti strokovnjak piše: »Ko stoji idiot izven človeške družbe, posega imbecil pač v socialno življenje, a ne pospešujoče in produktivno, temveč uničujoče in škodljivo. Lahko bi ga imenovali »antisocijalec«, t. j. škodljivec človeške družbe.«

To mnenje so porabili nekateri ter je združili z Lombrosovo krivo trditvijo, da je vsak imbecil »rojen hudodelec«. Potemtakem bi bili vsi imbecilni hudodelci in vsi hudodelci imbecilni.

V to vrsto slaboumnih spadajo tudi moralno slaboumni. O teh piše dr. theol. Huber: »Moralno imbecilnemu manjka razsodnosti in zato tudi pravega vpogleda v nepravilnost in nenravnost njegovih dejanj. Nepraktičen, nepremišljen in omejen v svojem obzorju, ima samo zanimanje zase in za svoje težnje. Njegovo slaboumje se kaže posebno v nespametni predstavi svoje lastne osebnosti, v nezadostni zmožnosti pri izobrazbi, v enostranskem in skakajočem mišljenju. Ker temelji moralno slaboumje (moral insanity) na vnanjosti in čutnosti, imbecilec ni zmožen razumeti vzrokov, vsled katerih je človek dolžan delati po nраво-verskih načelih.«

K debilnosti štejemo vse lažje stopnje slaboumja. Natančno določiti se ne dá, kje preide patološko-psihična slabost v nevednost normalnega. Duševna zaostalost se ponajveč pokaže šele v šoli. Taki otroci zelo težko slede učitelju; njih pozornost je nevzdržljiva; pozabljajo hitro, kar so si pridobili. Vendar so pri njih posamezne zmožnosti prav dobro razvite. Navadno velja pravilo, da otrok, ki je v svojem duševnem razvoju pod enakimi pogoji dve leti zaostal za enakstarim sovrstnikom, ni normalen. Značilna je tudi okolnost, da se pri debilnih otrocih možgani zelo počasi razvijajo. V govoru, orientaciji in nraavnem vedenju ni opaziti pri debilnih nikake posebnosti; opaziti jo je moč le ob intenzivnem primerjanju z normalnim otrokom; kajti tu se pokaže občutna nezmožnost v mišljenju, apercpciji in spominu.

(Dalje.)

Al. Kramaršič:

Kako je poučevati mladino.

(Po lavantinski sinodi.)

Sveta Cerkev se je že odnekdaj posebno trudila za mladino, da jo prepoji z nebeškim naukom. Ravnala se je in se ravna po zgledu Zveličarja, ki je k sebi klical otročiče in jih svojim učencem v posebno oskrbo priporočal s slovesno besedo: Kdor sprejme katerega takega otroka v mojem imenu, mene sprejme. (Mat. 18, 5.) Zavedala se je, da so otročja srca kakor vosek mehka in da zlahka sprejmejo vsako obliko, katerokoli jim hočemo vtisniti, in da so dobra in najboljša tla onim, ki sejejo besedo božjo. Šole se torej ne smejo, kakor je že na mnogih krajih poizkušal brezbožni svet, ločiti in odtrgati od Cerkve, ker so po spričevanju zgodovine izšle iz njenega naročja in so cvetele pod njenim varstvom in vodstvom. Čim bolj pa si je Cerkev svesta svoje od Boga prejete dolžnosti in pravice, tem večjo skrb in marljivost nujno naroča ista Cerkev pri vzgoji mladine!¹

Kakšno nalogo ima torej veroučitelj?

1. Učiti deca in jo od mladih nog odgojevati, ali kar je isto: uvajati otroke v krščansko vero in njihovo življenje urejevati po načelih Kristusovih. Veroučitelj naj otrokom oznanjuje Kristusa križanega, dokler ga otroci takorekoč ne oblečejo in slednjič ne rastejo tudi tako, kakor je »Jezus rasel v modrosti in starosti in milosti pred Bogom in ljudmi« (Luk. 2, 52.).

Dobro poučeni morajo biti učenci v sveti veri, da se vsi, ki jih slišijo, čudijo njihovemu umu in njihovim odgovorom. Tako, kakor so graditelji z eno roko delali nov zid Jeruzalemu, z drugo pa držali meč (II. Ezdr. 4, 17), odbijajoč sovražnikov napad, tako naj se zida tempelj Gospodov v otroških srcih: z ene strani naj se globoko poučujejo v veri, z druge pa naj se oprezno varujejo, da sovražni človek ne zaseje ljuljke na posejano njivo. (Mat. 13, 28.) »Deca in dečki, z dobrimi značaji in dobro vzgojeni,« pravi sv. Pij V., »so živeli vedno čisto, častno in vzorno ter včasih celo sveto. Nasprotno pa so nemarno in leno vzgojeni otroci padli v pogubo in kar je še hujše, zapeljali so s seboj še mnogo drugih v nesrečo.«

2. Kateheta naj ščiti in krasijo posebno tri kreposti, ker mu te čudovito pomagajo v službi, namreč ponižnost, ljubezen in potrpežljivost. Nikar misliti, da je naloga katehetova majhne važnosti. Za versko vzgojo mladine so se žrtvovali najslavnejši možje, odlični po svetosti in izborni po učenosti. Zapustili so svoje stolice in ponujali so otrokom mleka. Slavnemu Ivanu Gerzonu, veleučencu in zelo pobožnemu možu, je bilo v veselje, ker je smel in mogel napisati knjigo »De parvulis ad Christum trahendis«. V njej je iz dna duše izlil

¹ Conc. Prov. Prahen. 1860, Tit. II. cap. VI. Coll. Lac. Tom. V. col. 449.

tele besede: »Presveti Jezus, kdo se bo še sramoval poniževati se do otrok? Kdo se bo upal poslej v napuhu in prevzetnosti zavoljo svoje visokosti ali vednosti zaničevati nizkost, nevednost ali slabost dece, ko ti sam, ki si blagoslovljen Bog na veke in v katerem so vsi zakladi modrosti in znanosti božje, razproširaš svoje blažene roke v prijaznosti in privajaš k sebi otroke v najčistejšem objetju.«¹

Od dobe sv. Avgušтина sem, ki je izdal knjigo »De catechizandis rudibus« in od pouka sv. Cirila Jeruzalemskega, ki ga nam priporoča jasnost in lahkota govora prav tako, kakor krasota sloga, so se bavili v teku časa najumnejši in sveti možje s katehezo v cerkvi. Sv. Karel Bor., sv. Vincencij Fer., sv. Ignacij Loj., sv. Frančišek Ksav., Rob. Bellarmin, sv. Reš. Frančišek, sv. Vincencij Pavl., sv. Frančišek Sal., sv. Josip Kal., sv. Alfonz Ličv., Don Bosco in drugi so imeli veselje z vzgojo otrok. Blaženi Kanizij je s svojimi praktičnimi katekizmi takorekoč osvetil vso Cerkev in rimski katekizem je utrdil resnice našega nauka. Očetje vaticanskega zbora so se resno oprijeli dela, da bi spravili katekizem v primerno obliko, a z odlokom papeževim je bil zbor razpuščen radi neugodnih razmer. Šele v zadnjem času so avstrijski škofje, zopet in zopet zbrani v posvetovanje, izdali nov katekizem, veliko in težko delo dolgega premišljevanja, delo devetih let (1885—1894), ki je izdelan obširneje na podlagi katekizma blaženega Kanizija.

Pripomoček poučevanja je ljubezen. Neomajna je bila ljubezen božjega Učitelja do otrok. On je klical otroke in je svaril učence, kadar so zavračali one, ki so donašali otroke. Razprostrl in polagal je roke na deco, kakor bi branil dragocen zaklad, in je resnega obraza svaril, da ne bi kdo pohujšal katerega izmed njih.

Nič pa bolj ne nagiblje otrok k ljubezni Kristusovi, kakor če katehet sam Boga ljubi. »Z ničemer si namreč lažje ne pridobiš ljubezni kakor z ljubeznijo.«² Učitelj bodi zgled učencem »v besedi in obnašanju, v ljubezni, v veri, v čistosti« (I. Tim. 4, 12.). Otrok namreč posluša bolj z očmi kakor z ušesi. Živi po tem, kar vidi, in to mu je včasih pogibelno, pa mu more biti tudi zelo koristno. Z zgledom, pobožnostjo in gorečnostjo pridobi učitelj otroka k dobremu, in priučil se bo otrok krščanske vere in vesel se bo vdal sladkemu bremenu. Kdor ne ljubi otrok, ne bo nikdar prevladal težav vzgojevanja!

»Ljubezen je potrpežljiva, je dobrotljiva« (I. Kor. 13, 4.) Služabniki Cerkve naj se vadijo, da v vsej ljubeznivosti in potrpežljivosti napeljujejo nežen razum k učenju. Zlasti se jim je truditi, da otroke dobro navadijo tega, kar se jim razlaga, da si resnice, katere so slišali pri razlagi in zgledih, globoko vtisnejo v srce in um ter da po vsakdanji in praktični vaji žive značajno.

Otrok ne posluša lahko dalje časa prav pozorno istega predmeta. Pedagošu je treba z vljudno potrpežljivostjo težave pri katehezi prenašati

¹ Joh. Renninger, Pastoraltheologie.

² S. Augustin De catech. rudibus. cap. IV.

ter pomagati nedostatnosti njihovega uma in popravljati težje odgovore. Pri katehetih se prav večkrat opazuje, da otroke neprestano karajo ali celo zmerjajo in poučujejo tako, da so bolj nestrpni kakor kmetje, ki voljno čakajo dragega sadu zemlje. (Jak. 5, 7.) Otroci kmalu opazijo razloček med čmernim in sitnim učiteljem in njegovim naukom, katerega priporoča. Kadar otroci težko prenašajo učitelja, tudi krščanskega nauka ne bodo hvalili niti ljubili, ampak polagoma izgubljajo nado, da bi mogli zadostiti svojim dolžnostim ter postanejo hinavci in trmoglavci.

Otroka kaznovati v prvem hipu ni dobro, ker sta učitelj kakor otrok oba razburjena. V pravem času bo otrok jasno spoznal svojo krivdo in se bo natančneje obtožil. Otroka nikdar ne svari, da ne bi pridejal kake dobrohotne besede.

Tudi pohvaliti je treba, kar je hvalevredno. Gospod je hvalil dobrega in zvestega hlapca, in apostol Pavel je slavil Korinčane, rekoč: »Hvalim vas, bratje, da izpolnujete božje zapovedi« (I. Kor. 11, 2.). Hvalimo torej tudi mi — kolikor je prav — dobrega učenca, vendar se mu nikdar ne laskajmo. Dobro zaslužena hvala poživlja dečku moči in vzpodbuja njegov duh, prilizovanje pa ga slabi. Krivična katehetova pohvala razdraži njegove sošolce.

3. Pri razlagi veronauka naj se drži katehet vedno katekizma, ki je predpisan in vpeljan od cerkvenih predstojnikov. Te knjige ne sme prezirati in se posluževati kake druge.

»Thesaurus mentis memoria« — zaklad duše je spomin, pravi Ciceron.¹ Katehetova skrb je, da položi v ta zaklad vse nauke katekizmove. Otroci se mora naučiti katekizem in katehet tudi. Kakšen bi bil tak učitelj, ki se sam pridno poslužuje knjige, od otrok pa zahteva, da mu na pamet odgovarjajo! Otrokom naj ne dovoljuje, da odgovarjajo s svojimi besedami, ampak naj se drže strogo katekizma, ker se kasneje ravno te besede mnogokrat ponavljajo pri razlagi krščanskega nauka in se vedno globlje v spomin vtiskajo. Tudi vprašanje mora biti dobesedno, da ne zmešaš in ne zmedeš z neprilicnimi vprašanji otroka, ki se je mogoče pridno učil lekcije.²

Ni katekizmov nalog, da otroke uči in vzgaja, ampak katehetova. On je po svojem poklicu in stanu dolžan, da z živo besedo, zdravo učenostjo in dobrovoljno molitvijo navaja otroke k sveti veri.³

Ne zadostuje, da se otrok mehanično nauči katekizma, ampak je povsem potrebno, da kolikor je le mogoče umeje ono, kar se uči. Katehetova naloga pri razlaganju je, da dobro razloži, in sicer ne z dolgimi, učenimi, zapletenimi in zmedenimi besedami, ampak kolikor je mogoče preprosto, kakor govorijo otroci, s kratkimi izreki in živimi primerami iz

¹ Franz Hettinger, Timotheus, 31. Brief.

² Tu označenih (dveh) zahtev pač ne moremo in ne smemo sprejeti kot pravilo, ker je mnogo katehetskih veščakov in veljakov, ki priporočajo ali vsaj dovoljujejo upravnasprotno prakso. (Op. uredn.)

³ Franz Hettinger, Timotheus, loc. cit.

vsakdanjega življenja. Priporočamo katehetom, da se ne lotijo brez priprave predmeta, katerega hočejo razlagati. Razlagajo naj ga, kolikor mogoče v preprostem jeziku, slogu in govoru, pa vendar natanko in živo, pri tem pa pregledno in lahko, predvsem otrokom umljivo in kolikor mogoče kratko.¹

Ker državne postave ne skrbijo dovolj za verske odredbe pri vzgoji otrok, naj napne katehet vse svoje sile in naj neutrudno dela, da ne trpi kaj škode majhna čreda.

»Kaj je imenitnejše,« vprašuje veliki govornik Krizostom v 60. homiliji, v 18. poglavju pri Matevžu, »kakor skrbeti za duše in vzgojevati otroke?« Odgovoril je: »Bolj cenim onega, ki zna vzgojevati mladinc, kakor vsakega slikarja, vsakega kiparja in vse enake umetnike.«

Marica pl. Kleinmayrjeva:

Iz življenja — za življenje.²

Uporabne računske naloge v ljudski šoli.

Razporedba: 1. Splošno. 2. Podrobno: a) Prva stopnja (številni obseg 1—20); b) druga stopnja (številni obseg 20—100); c) tretja stopnja (številni obseg 100—1000); d) četrta stopnja (številni obseg čez 1000).

1. Splošno.

Življenje zahteva kar največ možno praktično izobrazbo učencev. Očitane, da računski pouk ne ustreza vedno zahtevam vsakdanjega življenja, ni vselej neupravičeno. Treba je torej podajati otrokom stvarino tako, da ne bodo le rekli: »to smo se učili«, — ampak tudi lahko — »to smo se naučili«. Da pa postane računski pouk praktičen, oblecimo računске slučaje v uporabne naloge. Geslo uporabnih nalog bodi: »Iz življenja — za življenje«. Za uspešno reševanje računov iz vsakdanjega življenja je treba predvsem zbuditi zanimanje otrok. Zanimanje bo gotovo najmočnejše, ako se pri računih vpoštevajo krajevne razmere domačega okolišča. Učitelj, ki si je pridobil v praksi že marsikatero izkušnjo, ne bo predelal kar kratkomalo vseh računov, ki mu jih nudi računica. Imeti mora proste roke, da odbere le to, kar bolj odgovarja razmeram dotičnega kraja, dotične šole ali dotičnega razreda. Prvi pogoj, če hoče uspešno reševati uporabne naloge, je v tem, da otroci jasno pregledajo vsebino naloge, da so jim znane stvarne razmere, na katerih temelji naloga. Primerna priprava naloge pripomore bistveno, da se doseže uspeh. Neznane izraze in stvarno razmerje je treba pojasniti in razložiti, preden se napove naloga, drugače se

¹ Conc. Plen. Americae Latinae in urbe celebr. 1899 num. 710. Romae, 1900. — Wort und Sacherklärung des Katechismus. Kirchliches Verord. Blatt für die Lavant. Diöcese de die 1. Jan. 1901, pag. 4—7.

² Poročilo pri okr. učit. konferenci. Gdčna. predavateljica je dobila za izdelek od c. kr. dežel. šol. sveta pohvalnico »für ihr gediegenes und erschöpfendes Referat«.

med pojasnjevanjem pozabi naloga. Učitelj naj si prizadeva, da bo besedilo uporabnih nalog kolikor možno raznovrstno, vendar naj se varuje vedne menjave. Ako se besedilo hitro menjava, postanejo otroci raztreseni, njih pozornost se odvraca od računanja; — pazijo le na zanimivo besedilo, in njih mišljenje postane plitvo. Isti zgled naj se dobro porabi, da se otroci vanj vglobé. N. pr. otrok prihrani na dan 4 h, koliko v 9, 10, 14 dneh itd. Tako se ista naloga temeljito predela. Enaka vsebina uporabnih nalog z drugimi števili se priporoča osobito takrat, kadar je izvežbatí novo obliko. Prehitre menjave se je ogibati posebno na nižji stopnji. Najbolj umestni so tu kupni in prodajni računi. Otroci naj kupujejo in prodajajo, kajti to razumejo. Čim preprostejše je dejanje, tem bolj in lažje je umevno, tem intenzivneje otrok premišlja in tem uspešnejši bo pouk. Prvi pogoj za nazornost pouka je, da se uživimo v preprosto otroško obzorje, v tem se strinjajo vsi šolniki.

Vsaka uporabna naloga vsebuje dva dela: 1. Napoved, 2. vprašanje.

Napoved naloge naznanja nekaj faktičnega, vsebuje ona števila, ki je nam z njimi računati. Vprašanje pa vsebuje poziv k računanju.

Uporabne naloge obravnavamo po sledečih točkah:

1. Napoved in ponovilo računa.
2. Razgovor o stvarnih razmerah.
3. Zaključek in določitev računske operacije. a) Kaj nam je znano?
- b) Kaj hočemo izračunati? c) Kako dobimo to?
4. Izvod računa.
5. Pove se kolikor mogoče kratek odgovor.

Ad 1. Učitelj pove nalogo razločno s posebnim poudarkom števil, da učenec čuti, kaj si mora zapomniti. Privaditi je otroke, da ponove napoved točno in pravilno. Števila napovedi morajo ostati otrokom do konca naloge v spominu. Težja števila lahko napišemo na tablo, ker s tem podpiramo spomin, da učenci ne obnemorejo.

Ad 2. Glede te točke je bilo že preje omenjeno, da je treba težje izraze in stvarno razmerje pojasniti in razložiti pred napovedjo naloge, vendar bo treba tu razlago kratko obnoviti ali kaj dostaviti. Pri sestavljenih nalogah se pri tej točki razstavi dejanje na enostavne dele in se določi spored računov; to pripomore k preglednosti.

Ad 3. Otroke je treba navajati, da sami zaključujejo. To se zgodi s primernimi vprašanji. »Kaj vemo?« »Kaj hočemo izračunati?« sta najvažnejši vprašanji. Dobro je tudi, da otroci posebno na nižji stopnji primerjajo; n. pr. pri nalogi, ki se konča z vprašanjem: Koliko ima potem? vprašamo, ali ima potem več ali manj? Otroci naj primerjajo. Potrebno je, da otroke pri računstvu prav tako vadimo primerjati, kakor pri nazornem nauku gledati, opazovati. Zaključki se jim ponazorujejo spočetka s predmeti, potem z obrazcem na šolski tabli, končno se zaključek razvije samo z razčlenbo, n. pr.: Jabolko velja 2 h, hruška 4 h; koliko jabolko in hruška? Koliko velja jabolko? koliko hruška? koliko oboje? Slednjič učenci takoj zaključijo, in s tem smo dospeli do končnega cilja. Zahtevati

je vedno celotni zaključek, ki odgovarja številnemu razmerju v nalogi. Nato se določi računska operacija. Ker je otrokom stvarno in številno razmerje popolnoma jasno, bodo lahko povedali računsko operacijo, potem katere naj z danimi števili računajo, da dobijo število, po katerem vprašamo v nalogi. — Da otroci zlasti na nižjih stopnjah lažje določijo računsko operacijo, jih opozorimo na besedice, ki jih poudarjamo v zaključku. Kadar poudarimo ali rabimo besedico *in*, seštevamo, pri besedici *ma n j* odštevamo, pri besedici *k r a t* množimo, pri »v« merimo; kadar pa govorimo o kakem *d e l u*, kakor $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, takrat delimo.

Ad 4. Pri izvršitvi računa naj učitelj učencem preveč ne pomaga. Učenec se mora navaditi, da računa samostojno. Otroci naj sami mislijo — sami računajo. Pri računanju s števili, ki se razstavijo, se lahko udeleži več učencev, n. pr. $3 \times 27 = ?$ Prvi: 3×20 , drugi: 3×7 , tretji: $60 + 21$. Tako ravnanje pospešuje pozornost. Da učenci v mnogih slučajih hitreje izračunajo, je priporočljivo vaditi markantna števila, kakor so mnogokratniki števil 25, 12, 15, torej 25, 50, 75 ali 12, 24, 36 ali 15, 30, 45. — Računanje uporabnih nalog zahteva od učencev, da poznajo denarje, mere in uteži. Zato je potrebno, da se učenci dobro seznanijo z njimi.

Učitelj naj vedno pazi, da sodeluje ves razred. Vsa vprašanja morajo veljati vsemu razredu. Prvi učenec ponovi nalogo, drugi pove, kaj nam je znano, tretji, kaj hočemo izračunati, četrti zaključi, peti določi računsko operacijo, šesti izračuna (pri tej točki lahko sodeluje več učencev), sedmi pove kratek odgovor. Da se prepričamo, so li vsi učenci pazili, lahko pokličemo še učenca, ki ponovi napoved in odgovor. Zdajpazdaj izvrši lahko vso nalogo en sam učenec, ostali pa samo pazno poslušajo, da sami popravijo eventualne pomanjkljivosti.

Ko so si otroci popolnoma osvojili posamezne zaključke, vadimo uporabne naloge po metodi hitrega računanja. Učitelj pove namreč nalogo. Učenci sklepajo in računajo v mislih, nato povedo kratek odgovor. Ta način računanja otroke jako veseli, vendar izrecno poudarjam, da ga je vaditi šele tedaj, ko je učitelj prepričan, da so otroci popolnoma vešči pravičnega zaključka.

Praktična stran pouka zahteva, da otroci lažje slučaje urno in spretno ustno izračunajo. Kar se lahko in hitro izračuna ustno, ni treba, da bi se izvršilo pismeno. Ako pa imamo večja števila ali jih je mnogo, izračunamo slučaj raje pismeno.

Dočim je računanje z neimenovanimi števili namenjeno le točnosti in spretnosti v računanju, pospešujejo uporabne naloge tudi miselne in govorne vaje. Vsaka uporabna naloga budi v otrocih misli. Uporabne naloge povzročijo prijetno izpremembo v računstvu z neimenovanimi števili.

V svrhu uporabnih nalog dobro služi tabela s tržnimi cenami, ki so na njej razvidne lokalne cene navadnega blaga.

(Dalje.)

Katehetsko gibanje.

Majnikovo zborovanje našega društva je bilo zopet zanimivo. Katehet P. Valerijan Učak je sestavil in prečital II. del kateheze o sv. maši za srednjo skupino. Sodba navzočih je bila pohvalna. G. referent je razlago naslonil sicer samo na manjši vzorec sv. maše v šolskem molitveniku, a s primernim pojasnilom in dostavkom se bodo otroci na podlagi te kateheze lahko poučili, kako rabiti drugi vzorec mašnih molitev. Dr. Pečjak je priporočal, naj se otroci privadijo, da bodo mašne molitve iz knjižice pravilno in lepo brali, ker se s tem usposobijo z Bogom zaupljivo in spoštljivo govoriti.

Glede duhovnega obhajila, ki naj otrokom ne bo neznana stvar, je bila daljša kontroverza, ker so nekateri zborovalci želeli krajšo obliko. Toda kaj boljšega in bolj jedrnatega bi ne bilo lahko napraviti; pa tudi ni potrebe, ker molijo otroci itak iz molitvenika.

Dr. Pečjak je nato referiral o dopisu, ki ga je prejel kot škof. pooblaščenec na lanskem dunajskem kongresu za katehetiko. Centralni odbor na Dunaju vprašuje za mnenje glede šolske knjige (Bibelkatechismus), ki jo namerava — vsled soglasnega sklepa na kongresu — glavni odbor prirediti za prve tri razrede ljudskih šol. (Osnutek te knjige so imeli zborovalci na kongresu že v rokah.)

Katehetski zbor se je izrazil, da v principu odobruje to misel, v podrobnostih si pa pridrži pravico, da sme vpoštevati lokalne slovenske razmere in zahteve, zlasti glede molitev. Kadar bo knjiga popolnoma dodelana, naj se prilagodi našim razmeram, vendar tako, da se bo enotnost kolikormoč ohranila. — Izražala se je pa potreba, da se Slovenci vseh škofij složijo za skupno prireditev te šolske knjige.

Pri tej priliki se je tudi omenjalo, da se veroučitelji tu in tam premalo ozirajo

na škofijski ukaz, ki določa, da so zdaj v rabi »Kratke« in »Velike zgodbe«, ki jih je priredil župnik J. Volc. Marsikje se otroci mučijo samo s katekizmom, ker knjižice božjega razodenja zlasti v nižjih skupinah niti nimajo ne. Dotični ukaz naj bi se ponovno objavil v »Škof. listu«.

Monakovsko katehetsko društvo, ki je lani decembra obhajalo že srebrni jubilej, izdaja strokovno glasilo »Katech. Bl.«, ki ima 3400 naročnikov. — Samo navdušenje za katehezo in stanovski ponos je mogel doseči tako veliko število naročnikov. Ne vemo, kje tiči vzrok, da naše slovensko katehetsko glasilo le tako počasi leze kvišku in da se najde zlasti med nekaterimi mladimi našimi tovariši tako malo zanimanja za list.

V praški nadškofiji imajo katehetje nemškega jezika močno in lepo organizirano društvo. Mesečne zборе imajo po raznih krajih obširne nadškofije. Dne 5. marca so zborovali v Karlovih varih. Po instruktivnem predavanju o »risanju v službi verouka« so sklenili, naj vsakdo svojo spretnost v risanju iz svoje šolske prakse pokaže s tem, da pošlje tekom gotovega časa društvenemu predsedniku primerne risbe, ki jih namerava potem društvo založiti in objaviti.

Spoved šolske mladine. O priliki občnega zbora, ki ga je sklicalo dunajsko katehetsko društvo dne 27. februarja, so se katehetje po dolgi debati zedinili v sledečih točkah, ki se tičejo šolske spovedi:

1. Dunajski župniki naj skličejo vsako leto tri ali vsaj dve konferenci katehetov.
2. Spovedovati so dolžni vsi katehetje, ki delujejo v dotičnem cerkvenem okolišču, kjer je napovedana spoved šolskih otrok.
3. Spovedovanje naj se napove samo za popoldanske ure.
4. Spovedovanje naj ne traja čez pol drugo uro.
5. Prva spoved v šolskem letu naj ne bo prezgodaj (ne pred tretjim tednom po začetku šole); tretja naj se ne nastavi v zadnjih dveh tednih šolskega leta.
6. Prvo sv. obhajilo bodi navadno

ob nedeljah med 7. in 8. uro. 7. Krste in pogrebe je o priliki šolskih spovedi preložit.

Pij X. o dunajskem kongresu za katehetiko. Ko je meseca oktobra škof Bernard Döbling, ki se je sam udeležil katehetskega kongresa na Dunaju, poročal sv. očetu o pomenljivem in vsestransko aktualnem delovanju dunajskega kongresa, je odgovoril Pij X.: »Pišite gospodom v mojem imenu, da me poročilo o tako pridnem katehetskem delu za časa kongresa prav posebno veseli. Med vsemi duhovskimi posli je to delo najvažnejše. Sporočite gospodom moje najpopolnejše priznanje in pa, da jim podeljujem prav iskreno apostolski blagoslov.«

Tudi vseučiliški profesor prelat dr. Swoboda je v posebni avdienci opisal sv. očetu več podrobnosti o kongresu. Sv. oče je kazal veliko zanimanja. Ganiilo ga je poročilo o katehetski vnemi, ki je vladala med številnimi udeleženci; posebno pa ga veseli, da se zdaj za katehetiko zlasti z ozirom na znanstveno poglobitev toliko stori...

Zbirka cerkveno-zgodovinskih slik z naslovom »*Bilder für den kirchengeschichtlichen Unterricht*« bo v kratkem dovršena. Potrebnihi je bilo še več izprememb, ker je bilo treba nekatere slike, zgolj umetniške vrednosti, nadomestiti s takimi, ki bodo šolski praksi bolj ustrezale.

Odlikovanje. Ustanovni član »Društva slovenskih katehetov«, c. kr. profesor in katehet na drž. gimnaziji v Kranju, č. g. dr. Frančišek Perne je bil imenovan za častnega konzistorialnega svetnika.

Katehetske beležke.

Ena izprememba zahteva drugo. V »Voditelju« je I. L. sprožil misel, naj bi se mrežasto okence pri spovednicah postavilo bolj nizko, ker prihajajo zdaj k spovedi zelo majhni otroci. Spovednik jim seveda reče, naj stopijo na klečalnik, ki ga rabijo odrasli. Ako se spovedujejo stojé poleg klečalnika, jih je težko umeti, ker je glava od okenca preveč oddaljena. Mi bi svetovali to-le. Da otroci klečalnika, ki nanj stopajo, ne

bodo s čevlji razpraskali in zamazali, naj bi bila pri spovednici pripravljena na obeh straneh čedno prirejena polica, ki bi se ob času otroške spovedi položila na klečalnik. Nanjo bi mali spovedanci brez skrbi stopali, klečalnik bi ostal snažen in nerazdrapan, spovednic pa ne bi bilo treba popravljati.

Ne zametuj obilnih duhovnih koristi, ki ti jih nudi »Dejanje sv. Detinstva«, ako si voditelj vsaj ene skupine članov, ki jih pravilno vodiš. — Poleg drugih ugodnosti imaš tudi fakulteto (z znamenjem sv. križa) blagoslavljaliti molke ter podeliti s tem pravico do takozvanihi križarskih odpustkov. (Reskript sv. očeta z dne 12. maja 1908.) To in druge fakultete smeš uporabljati kot voditelj »Dejanja sv. Detinstva«, ako si si zagotovil dovoljenje svojega škofa. V ljubljanski škofiji se je to dovoljenje vsled prošnje škofijskega voditelja splošno podelilo. — Poslužuj se torej teh fakultet ter pospešuj prekoristno molitev sv. rožnega venca med mladino. Blagoslovi molke kar v šoli!

Za današnje razmere. Dandanes se ljudje selijo iz kraja v kraj. Delavstvo sili v Ameriko, mladina v mesto. Velik del delavstva po tovarnah dohaja z dežele, istotako služinčad po zasebnih in javnih mestnih hišah. Katehet na ljudski šoli bi torej ravnal čisto napačno, ako bi ob katehezah imel v mislih samo domače razmere dotičnega kraja in okraja, ako bi se oziral samo na nevarnosti, ki preté mladini vsled okoliščin domačega življenja. Prepričan naj bo, da se bo dobršen del njegovih gojencev v kratkem času razkropil na vse štiri vetrove med daljni svet; mnogo jih bo šlo v mestne delavnice, nekaj v Ameriko, nekaj v rudokope, nekaj k železniškemu delu itd. Za vse to in za vse morebitne nevarnosti in neprilike bi moral katehet kolikortoliko pripraviti mladino že v ljudski šoli. — Na dunajskem evharističnem kongresu je P. Bonaventura (Berolin) izrecno poudarjal in zahteval, naj bo dušno pastirstvo na deželi tako uravnano, da bo obenem pomoč in podpora velikomestnemu dušnemu pastirstvu. Veliko mesto bi naseljencem z dežele ne iztrgalo in ne izpulilo tako hitro lju-

bezni in žive vere iz src, ako bi bili ti dve čednosti krepko in trdno ukoreninjeni v njih. Zato pa je treba kolikor-toliko povsod gojiti tudi apologetsko snov, predvsem pa utrditi mlade značaje z večkratnim prejetjem svetih zakramentov.

Pojasnila. 1. Nekdo je vprašal za svet, katero molitveno knjižico bi kazalo najbolj priporočati mladini, ko zapušča ponavljalno šolo. Odgovor na to vprašanje ni težak, ker imamo molitvenik »Večno življenje«, ki je na vso lašč pripraven za odraslo mladino in se brez dvoma močno odlikuje pred vsemi drugimi. Ta dr. Pečjakov molitvenik je bil že dostikrat priporočen in ni treba, da bi iznova naštevati njegove prednosti in vrline. Vsebuje prav to, kar »Šolski molitvenik«; poleg tega pa še mnogo, mnogo drugega, kar je primerno in potrebno za vsakega, ki se hoče uživati in zatopiti v cerkveno življenje. Omenjamo samo to, da ima »Večno življenje« 16 različnih maš, kratko razlago cerkvenega leta itd., itd., kljub temu se pa po velikosti ne razločuje kaj prida od »Šolskega molitvenika«, ker ima boljši papir. Želeti je torej, da bi se tega molitvenika kolikormoč oprijeli naši mladeniči in možakarji.

2. Večkrat je že kdo želel naročiti nabiralnik v namen »Dejanja svetega Detinstva«. Dobi se angelček, ki prosi darov, pravtako lep z a m o r č e k, ki se dostojno zahvali za vsak milodar, ako ga vržeš v njegov nabiralnik. Kdor si namerava preskrbeti to za otroke privlačno in zabavno novost, naj se obrne pismeno v Aachen do trgovca A. Oster, Schatzmeister des Werkes der hl. Kindheit. (Cena pet mark.)

Starost za sveto birmo. K notici v »Slov. Učitelju« 1913, str. 87, bodi povedano še to-le: H. Noldin S. J. pravi v svoji moralki, sklicujoč se na dekret papeža Benedikta XIV., naj prejmo

otroci zakrament svete birme k a k o r - hitro (quamprimum) k pameti pridejo. Seveda, če je kje škofijska določba za poznejši čas, se bo tudi katehet ravnal po njej; kjer pa je dovoljeno tako zgodaj prejeti sveto birmo in je morda tudi splošna navada, kot n. pr. v ljubljanski škofiji, naj katehet že male prvo-obhajance pripravi za ta zakrament, osobito če starši želijo. (Birmovanje se zdaj tudi po župnijah na deželi večkrat ponavlja in ni tako nujno potrebno, da bi se preveč hitelo. Vsekako so pa vpoštevavanja vredne opazke o tem vprašanju v zadnji številki našega lista.)

Verstvene vaje in državno sodišče. Te dni je razpravljalo državno sodišče pod predsedstvom dr. pl. Grabmayrja o principielnem vprašanju, ali so šolski otroci dolžni, da se udeležujejo cerkvenih vaj in ali se more staršem, ki to preprečujejo, naložiti kazni.

Trgovec Jožef Sterc iz Šimica pri Brnu je branil, da bi njegov otrok, ki obiskuje ljudsko šolo, hodil k sv. maši in prejemal sv. zakramente. Okrajni šolski svet ga je obsodil na 20 K globe, oziroma na 48 ur zapora. Priziv na deželni šolski svet moravski je bil brezuspešen, nakar se je trgovec v svojem in v imenu svoje hčerke pritožil na državno sodišče. V tožbi je omenjal, da je deželni šolski svet kršil državne temeljne zakone, ki zagotavljajo vsakemu svobodo vesti in verstva; tudi se je skliceval na javno sodišče, ki naj bi ga sodilo, češ, da ga okrajni šolski svet ne more in ne sme obsoditi. Sodišče naj izreče, če se je pregrešil zoper postavbo.

Državno sodišče je zavrnilo pritožbo ter je izreklo, da šolske oblasti nikakor niso prekršile temeljnih državnih zakonov, niti prekorščile svojega delokroga.

Imenovanja. V seji c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko dne 15. aprila so bili imenovani sledeči gg. učitelji in gđne. učiteljice: Metod Požar za Slap; Franja Zupančič za Medvedje brdo; Elizabeta Pečar za Palčje; Robert Herbe za Log; Leopoldina Tomšič za Ribnico. Bivši nadzornik ravnatelj Josip Turk prevzame vodstvo ljudske šole v Spodnjem Logatcu.

Nove šole. V Goričah bodo zgradili novo šolo; v Kostelu se osnuje ekskurendna šola; ljudska šola v Podbrezju bo dobila dva razreda, enako tudi na Ubeljskem.

Poparjeni. Kakor mrzel curek na razdražene živce — so vplivala imenovanja okrajnih šolskih nadzornikov osobito na tiste ponosne glave izmed liberalnih učiteljev, ki so se jim že zdavnej cedile sline po odličnih nadzorniških stolcih. Ta ali oni je še vedno na tihem gojil skromno upanje, da se bo morda le še dalo splezati do kakšne časti; — toda višje glave so tako ukrenile, da ljudje, ki prisegajo na pisavo liberalnega učiteljskega tednika in njega tovarišev, ne sodijo v oskrbnništvo slovenskega šolstva na Kranjskem... Che c'è da fare ora? — Vsakdo bi mislil, da bodo prišli do spoznanja, češ, tako ne bomo mogli naprej. — Ali menite, da res? E, kaj šel! Bahajo in zabavljajo dalje, da se kar kadi. Sicer so papirnate bombe, ki jih verižijo, kaj slabo tolažilo, a bolje nekaj kot nič, si mislijo.

Imenovane nadzornike so baje počastili s časniškim orožjem, ki se odlikuje z nagrabki neokusne banalnosti. Mi pa pravimo: Otročevati je lahko. Preko vseh takih topih pušic, ki odletavajo le na strelce nazaj, bomo šli krepko in pogumno na delo za prosopeh in povzdigo šolstva na Kranjskem.

Duhovne vaje za gg. učitelje so zagotovljene. Presvetli knezoškof dr. A. B. Jeglič je v svoji izredni naklonjenosti do krščanskega učiteljstva prepustil v ta namen prostore in kapelo v zavodu sv. Stanislava v št. Vidu ter naprosil iz-

bornega govornika in pisatelja dr. Antona Zdešarja iz misijonske družbe, da bo vodil duhovne vaje. Primeren čas se bo določil in pravočasno naznanil. Gg. tovariši naj že naprej mislijo na to izredno in srečno priliko, ki se jim nudi, da bo udeležba častna. Udeleženci zadnjih duhovnih vaj v šentvidskem zavodu so bili presrečni in polni hvale.

Za častnega meščana Ljubljane je bil imenovan mestni učitelj Anton Razinger o priliki njegovega štiridesetletnega učiteljskega jubileja.

Smrtna kosa. V ljubljanskem sanatoriju (Elizabetna cesta) je 20. aprila po operaciji umrla gđna Amalija pl. Donati, učiteljica v Mokronogu. R. i. p.!

Naš rojak dr. Primožič, referent v naučnem ministrstvu, je imenovan za dež. šolskega nadzornika v Zadru ter je dobil obenem naslov dvorne svetnika.

Realna gimnazija v Idriji. Kat. politično društvo za idrijski okraj je na javnem shodu dne 27. aprila soglasno sprejelo resolucijo, v kateri se predlaga c. kr. dež. šol. svetu, naj preustroji in izpopolni sedaj obstoječo c. kr. državno realno v državno realno gimnazijo.

Na c. in kr. mornariški šoli v Šibeniku sta izpraznjeni dve učiteljski službi; eno mesto bi se takoj oddalo, drugo pa s 1. septembrom, in sicer spočetka provizorično. Vpoštevali bodo zgolj neoženjene učitelje, ki so večji nemščine in srbo-hrvaščine, kar je treba s spričevali dokazati. Ako bi ne bilo takih kompetentov, se bodo ozirali tudi na Slovence, ki se zavežejo, da se bodo tekom leta priučili hrvaščine ter napravili potrebni izpit. Prednost imajo učitelji z meščanskim izpitom iz 2. ali 3. strokovne skupine, ki zagotové, da bodo vsaj dve leti ostali v tej službi.

Učitelji na tej šoli se prištevajo mornariškim uradnikom (za šolo), so takoj v X. plačilnem razredu ter pridejo po dvanajstih službenih letih (10 pri mornarici), oziroma po prejemu 3. starostne doklade v IX., z meščanskim izpitom ali pa v slučaju posebne spretnosti (po pre-

jemu 5. star. doklade) pa v VIII. plačilni razred.

Za ljudske šole usposobljeni učitelji imajo v X. plačilnem razredu 2200 K temeljne plače, v IX. in VIII. razredu pa 2400 K. (Učitelji z meščanskim izpitom dobé 200 K več.) Učitelji imajo pravico do šest petletnic (prvi dve po 300 K, druge štiri po 400 K). — Ob priznanju petletnih doklad se všteva tudi učna doba (po usposobljenostni preizkušnji) provizoričnega, pomožnega, suplentskega značaja, in sicer vsega skupaj do osem let. Prva petletnica se prizna šele po definitivnem nameščenju pri c. in kr. mornarici. Mornariški učitelji imajo tudi pravico do naturalnega stanovanja ali do denarne odškodnine v znesku 644 K; v IX. razredu 976 K, v VIII. pa 1252 K na leto. Točasno uporabljajo učitelji kabine na ladji ter dobivajo stanovanjsko pristojbino v znesku 186 K na mesec.

Prošnje sprejema c. in kr. vojno ministrstvo (Marinesektion). Vložiti jih je treba potom šol. oblasti pri komisiji v Pulju (K. und k. Marineschulkommission). Priloge: Rojstni in krstni list, domovinski list, zrelostno in usposobljenostno spričevalo, izkaz dosedanjega službovanja, zdravniško spričevalo vojaškega zdravnika, eventualni vojaški dokumenti.

Stroške za selitev povrne do gotove meje vojni erar. Možno je dobiti tudi nekoliko predujema na plačo.

Sprejeli smo objavljeni razglas, ki ga je uredništvu poslala vis. c. kr. deželna vlada, dobresedno v list zato, da bi se naši gospodje, ki bodo odločevali o visokosti učiteljskih plač, nekoliko ozirali na lepe dohodke učiteljev po državnih šolah in da bi imeli voljno srce, ko bo prišla odločilna ura.

Daleč smo prišli. Znanstvena revija Leonove družbe »Čas« piše v 3. zvezku o glasilu liberalnega učiteljstva tole: »Listek v »Učiteljskem Tovarišu«, 1913, št. 14 proslavlja Giordana Bruna, »živega svetnika, svobodne misli hrabrega mučenika...« Pravi, da ni mogoče pozabiti tega imena, kadar se štejejo največji misleci tega sveta. Kaj pa je »Učiteljskemu Tovarišu« na Brunu tako všeč?

Da je bil »živ svetnik«? Umazan cinik in razuzdan libertinec — živ svetnik? Že mogoče, da »Tovarišu« posebno prija taka »živa svetost«! Vendar mu je pač najbolj pogodi Brunovo brezverstvo. »Ker mu je bila narava vse«, tako pravi, »je iskal tudi Boga v njej, in kako krasna in vzvišena je bila njegova ideja o svetu, dokazuje sledeči stavek: Bog ni nič drugega kakor edinstvo neskončne veseljnosti, ki je potrjena v vsakem naravnem zakonu, veselstvo pa zopet ni nič drugega kakor en neskončno razdeljeni Bog. Prav tako krasen je njegov nauk o duši: njeno neumrjčenost je izvajal iz neustvarjenosti in nerazrušljivosti vsake individualne energije.« Zares krasno, še krasneje, da so oboževalci take krasote vzgojevalci našega ljudstva! Ateisti! Kako umeva »Učiteljski Tovariš« besede, ki jih je zapisal: »Jezus, sin mizarja Josipa,« je po tem tudi čisto jasno...«

Iskreno smo hvaležni uredništvu »Časa« za to odločno obsodbo lista, ki si včasih še celo drzne nadeti krinko krščanstva, tu pa, kakor vidimo, s tako odločnostjo proslavlja ateista in njegove blodnje. Čitatelji naj zdaj sami napravijo sodbo o učiteljskih nasprotnikih naše krščanske organizacije, ki mislijo, da kljub tako očividnemu proslavljanju brezbožneža lahko še zmerom z mirno vestjo naročajo in berejo take liste in publikacije. Izgovarjajo se, da protiverskih člankov ne odobrujejo; toda tak izgovor je jalov, zakaj naročniki so tista moč, ki vzdržuje list in zato prevzemajo pred Bogom soodgovornost za vse, kar se tiska in razpečava v njem. To je resnica, ki je ne more nihče izpodbiti in se — žal — le premalo podčrtava. Ako bi n. pr. neka družba zložila denar ter ga dala lopovu, ki si kupi strupa, da otruje vodnjake, koga bodo najprej prijeli in kaznovali? Primera je dovolj jasna.

Omahljivi in v političnih vprašanjih premalo razsodni člani kranjskega učiteljstva naj spričo zgorajšnjega dokaza pomislijo, kaj in koga podpirajo, ako pri volitvah glasujejo proti kandidatom krščanskih organizacij. Slepce sicer za stonj pripoveduješ o barvah, a toliko

povedati smo si šтели v dolžnost, da ne bodo imeli nekoč izgovora.

Državno izkušnjo iz petja in glasbe je napravil na Dunaju mestni učitelj g. Pavel Gorjup. S tem izpitom je zadobil usposobljenost za poučevanje glasbe in petja na državnih srednjih šolah.

Tajništvo »Slomškove zveze« je odsej prevzel odbornik g. Adolf Sadar, Ljubljana, Vrhovčeva ulica 12.

Malo nerodno. Pri goriškem okr. šolskem svetu so zasledili velike nerednosti v računih; vsled tega se je bil odtegnil, potem pa sam javil oblasti uradnik Rozina, ki je bil desna roka bivšega nadzornika prof. Finšgerja. Revizija računov je odkrila nova presenečenja. Posledica je bila, da so 5. aprila dopoldne odvedli v preiskovalni zapor tudi profesorja Finšgerja. Ob devetih je prišel na moško učiteljske c. kr. policijski komisar in izvršil aretacijo, ki je seveda zbudila po Gorici veliko govorjenja. Finšger je velik ljubljeneec liberalnega učiteljstva.

Hrvatski učiteljski dom se imenuje nova zgradba v Cirkvenici, ki jo je postavila »Hrvatska učiteljska pripomočna i posmrtna zadruga u Zagrebu«. Vila stoji tik skupnega kopališča ter obsega 32 elegantno urejenih sob z balkoni in z razgledom na morje; ima vodovod in plinovo razsvetljavo. Blagoslovljena in svečano je bila otvorjena na velikonočni ponedeljek, 24. marca 1913. Stanarina za sobo od 2 K dalje. Člani zadruge imajo popust.

Volitev šolskih voditeljev. Po učiteljskih listih so jeli novotarji usiljevati nov

način za nastavljanje šolskih voditeljev. Učiteljstvo štiri- in več nego štirirazrednih ljudskih šol naj bi namreč po vzorcu švicarskih šol svojega voditelja izvolilo. Pasivno volivno pravico bi imel učitelj, ki že slušbuje najmanj 15 let. Volitev naj bi se vsako leto obnovila. Dolžnost voditeljeva bi bila samo v tem, da izvršuje administrativne zadeve, da zastopa učiteljstvo pred javnostjo, da pazi na učni čas in na red v šoli. — Vse drugo naj bi se prepustilo nadzornikom . . . To so pač le sanje, ki bi, ako bi se uresničile, težko blagodejno vplivale na šolstvo.

Naša zborovanja.

Slomškova podružnica za postojnski okraj je zborovala dne 17. aprila ob veliki udeležbi v Št. Petru.

Po daljšem predsednikovem poročilu sta predavala katehet Janko Dolenc iz Trnovega (Cerkev in inteligenca) in gđč. Ema Miselj iz Košane (O higieni v kmečkih domovih). Oba referata sta bila skrbno sestavljena in jako lepa. Debata je bila prav živahna. Dne 4. junija priredi podružnica izlet v Vipavo, kjer bo zborovanje z zanimivimi predavanji. Somišljeniki se že sedaj vabijo.

Ljubljanska podružnica je združila majnikov sestanek z izletom v Kleče. Tu so si člani, ki so bili skoraj polnoštevilno navzoči, ob krasnem vremenu ogledali črpalne naprave ljubljanskega vodovoda, potem so se pa podali v Št. Vid, kjer so jim šentvidski tovariši razkazali ondoto mogočno šolsko stavbo ter vzorno sadno in vrtno ureditev.

Vzgoja

Razstava vajeških del v poslopu c. kr. državne obrtne šole v Ljubljani, ki je bila slovesno otvorjena 4. maja, je v marsičem zelo zanimiva. Ravnatelj, ces. svetnik Iv. Šubic, je v svojem otvoritvenem nagovoru, ki je v njem kratko orisal nepričakovani razvoj tehniških ter obrtniških pomočkov, sredstev in sil tekom zadnjega pol stoletja ter vsestransko uporabo teh sil v praktičnem

življenju, poudarjal tudi velik pomen vajeških razstav. Z njimi se neguje in pospešuje ne le pridnost, samozavest in delavnost vajencev, temveč goji se še prav posebno medsebojni stik vajencev in mojstrov, kar se je svoj čas nekoliko zanemarjalo. Okoli 700 vajencev je razložilo svoje izdelke; izvršili so jih deloma v delavnicah pod nadzorstvom mojstrov, deloma v šoli pod vodstvom uči-

teljev in profesorjev. Med razstavljenimi predmeti je največ risb; nekatere so naravnost občudovanja vredne. Tiskarskih izdelkov je mnogo prav lepih; omenjamo zlasti predmete vajencev iz Katoliške tiskarne. Pohvalo zaslužijo knjigoveški, ključavničarski in mizarški vajenci. Iz vsake stroke se najde marsikaj zelo prikupnega. Prav pohvalno moramo omenjati oni del razstave, kjer so vaje razvrstili bogato zalogo svojih izdelkov. Nežne roke so ustvarile cele vrste jako ličnih komadov ženske obleke in umetnih vezenin.

K otvoritvi je došlo mnogo odličnih gospodov in vse polno radovednega občinstva. Številno je bilo navzoče učitelstvo. Deželni predsednik ekselencja baron Schwarz je ob otvoritvi izrazil veselje nad lepim uspehom ter vzpodbujal mladeniče in mojstre k vztrajnemu delu in napredovanju.

To površno poročilo smo uvrstili pod poglavje »Vzgoja«, ker se nam ne zdi prav nič vzgojno, da so zgraditelji poslopja c. kr. obrtne šole na steno portalne veže vrinili ženski relief, ki pač ne bo pospeševal moralnosti obrtne mladine. Čemu ta nenravna skaza?

Raznoterosti

Replika. Ali je § 92. šol. in učn. reda res potreben poprave?

To je skušal nekdo dokazati v št. 4 »Slov. Učitelja« t. l. v oddelku za »Raznoterosti«. Audiatur et altera pars! Ne gre za to, da naj bi konferenca v nasprotju z razrednim učiteljem, ki je otroka učil, vplivala na klasifikacijo, ampak edino na prestop v bližnji višji razred. § 92. to izjemno dopušča, — znamenje, da so zraven sodelovali ne samo praktiki, ampak tudi pedagogi. Ni moj namen govoriti o srednjih šolah, dasi vsakdo vé, da se dobe dijaki, ki izvrstno študirajo, ali en predmet jim včasih dela preglavico, kar ima pa zopet lahko posebne vzroke, n. pr. kratkovidnost in dr. Ljudska šola pa še posebno nima namena, otroke samo klasificirati, da bodo mogli po lestvi naprej, ampak otroke »nравно-versko vzgojiti, razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih s potrebnimi znanostmi in vednostmi, da se lahko dalje izobrazujejo za življenje, in dajati jim pravo podstavo, da bodo kdaj vrli ljudje in državljani« (§ 1. drž. zak.). Ljudska šola na kmetih ni pripravljalni tečaj za vstop v srednjo šolo in učitelj mora biti obenem vzgojitelj. Kaj pa se bo doseglo s tem, ako bi slabo nadarjene otroke leto za letom pridrževali v nižjih oddelkih ali razredih? Po člankarjevem mnenju naj bi se le tedaj izjema dovolila, ako je bil otrok v

enem razredu ali oddelku že tri leta! Ali ni škoda izgubljenega časa? Vzemimo, da otrok zna brati, le računstvo mu ne gre, zato naj ostane za celo življenje nevednež, duševno inferioren človek, ker se ni mogel razviti. Nasledki so zelo žalostni. Tak učenec popolnoma poleni, postane apatičen, obupa.

Znanje krščanskega nauka je skrajno zasilno, ker katehet v nižjih razredih ne more veliko doseči! Petindvajsetletna izkušnja me uči, da se rekrutirajo postopači, siroveži, hudodelniki večinoma iz števila takih zanemarjencev! Ali bi res otrok nič ne pridobil v višjem razredu? Sploh se slabejše nadarjeni in od doma zanemarjeni otroci, kakor uči izkušnja, tudi v šoli često zanemarjajo že s tem, da se jim odkazujejo redno zadnji sedeži. Imenovani § 92. (prim. § 3. al. 4., § 8. ali 4. in § 47.) naj torej le neizpremenjen ostane — iz vzgojnih vzrokov! Nenastavljen katehet pa itak ne glasuje, dasi bi ne škodilo, ako bi! A. J.

(Dopisnik notice »Treba bi bilo popraviti« v zadnji številki »Slov. Učit.« se je izrekel v prvi vrsti le zoper določilo v § 92. ki pravi, da naj konferenca odločuje o prestopu v višji razred, ko moreta vendar le razredni učitelj in katehet pravilno presoditi, če je otrok zrel in sposoben. — Drugič je imel pa v mislih slučaje, ko se nekateri otroci ne marajo, ali vsled vpliva Cerkvi sovra-

nih staršev, celo ne smejo učiti krščanskega nauka. V drugih predmetih morda dobro napredujejo, za verouk se ne menijo. V takem slučaju bi bil drugače stiliziran zakon — strašilo. Op. uredn.)

»Znamenje časa«. Nekemu smoletu iz liberalnega učiteljskega krožca ni bilo kar nič všeč, da je okrajni glavar Schitnik v Kranju potom uradnega obvestila opozoril učiteljstvo svojega okraja, da se o priliki birmovanja udeleži škofovega sprejema. Da bodo liberalni pedagogi, ki tako umevajo svojo vzgojno dolžnost nasproti mladini, da bi se najraje v zemljo zarili, kadar pride v občino cerkveni knez in višji duhovni pastir, lopnili po vzornem okrajnem glavarju, o tem ni bilo dvoma; ako mu za nameček celo očitajo uradno zlorabo, je to zadeva njihovega okusa. — Svetovati bi pa bilo tem ponosnim glavam, naj bi prilično prelistali vsaj nekaj strani in poglavij iz odlične knjige Urbanusove o lepem vedenju. Prepričali bi se, da je znak čisto nizke neotesanosti, ako bi se učitelj-vzgojitelj odtegnil oficelnemu sprejemu cerkvenega dostojanstvenika. Ako je smatral okrajni glavar Schitnik za potrebno, na zahtevo navadnega takta učiteljstvo še opozarjati, je storil le svojo dolžnost in je to veljalo liberalnim ponosnežem, ki naj sami o sebi in o svojih finih manirah napravijo primerno sodbo.

Katoliško vseučilišče. Dne 13. aprila je imelo društvo za ustanovitev katoliške univerze v Solnogradu občni zbor, ki ga je vodil kardinal Katschthaler. Iz tajnikovega poročila posnamemo, da je bilo leto 1912 (kot evharistično) zelo plodovito, da je doneslo okroglo 300.000 kron novih dohodkov v vseučiliški fond, tako da znaša skupna vsota vseh dosedanjih doneskov 4.253.807 K.

Učenjak dr. Herman Zschokke (pomožni škof dunajski) je praznoval dne 16. aprila 25 letnico, odkar izvršuje posle sekčnega načelnika v ministrstvu za pouk in bogočastje. Škof Zschokke je star že 75 let, pa prihaja še vedno redno v svoj urad ter vodi pristojne funkcije z mladeniško živahnostjo. Naučni minister vitez pl. Hussarek je priredil slavljencu v hotelu »Savoy« častni diné.

Iz Ferrerjeve šole. Zločinec Sanchez, ki je 13. aprila streljal na španskega kralja Alfonza, je Ferrerovec, tako vsaj sodijo časopisi. Prijatelji liberalnih listov ga bodo seveda prišteli med nenormalne ljudi ali pa bodo rekli, da je bil klerikalec.

Učiteljsko zavetišče je ustanovilo društvo nemških katoliških učiteljev v mestecu Honnef v Porenju. Vodstvo so prevzele redovnice iz Steyla. Honnef je krasno zdravilišče s prostornimi parki, zdravilnim studencem (Drachenquelle). V okolici se prideluje izborna grozdje. Honnef imenujejo Nemci »Rhein. Nizza«. — Društvo nemških katoliških učiteljic ima že tri svoje domove (v raznih krajih), kjer se morejo zdravja in oddiha potrebne članice okrepiti. Kje smo še mi?

Prvo avstrijsko katoliško protialkoholno zborovanje je bilo na Dunaju v dneh 3. in 4. maja. Govore so imeli: Urednik »Bogoljuba« in konz. svetnik J. Kalan »Katoličani in alkoholno vprašanje«; J. Schodl (Dunaj) »Alkohol in odrasla mladina«; vseučiliški prof. dr. J. Ude (Gradec) »Alkohol in šolska mladina«. Dr. Ude je imel tudi dva cerkvena govora (za mladino in za odrasle).

Kastalia. Na Dunaju imajo že leto sem vpeljan šolski kino (Schulkino), ki ima namen, izpodriniti vsakovrstne nevarne kinopredstave (Schundkino). Za šolsko kinogledišče skrbi posebno društvo Kastalia. To društvo gre roko v roki z društvom »Reformkino«, ki daje na razpolago svoje gledišče. Poslopie kinogledišča je na Šmelci in v XV. okraju. Gledišče je opremljeno kolikormoč higiensko ter ima prostora za 700 oseb; osem izhodov omogoči, da se prostor takoj lahko izprazni. Vsaka predstava ima nekoliko točk za srce, nekoliko poučnih stvari iz vseh predmetov, pa tudi točke za smeh niso izključene; seveda se strogo pazi, da se ne vrine kaj spotaljivega in dvomnega. — Društvo Kastalia ima tudi svoje strokovno glasilo, ki ga člani dobivajo zastonj.

Evropsko šolstvo. V kolikor se moremo zanesti na poročilo statistike, ima kulturna Evropa skupno 465.451 šol. Na teh šolah deluje 1.119.413 učnih moči, ki poučujejo 45 in pol milijona oseb. Na

vsako učno moč bi prišlo 40 do 41 učen-
cev. Pred 12 leti je bilo povprečno šte-
vilo šolskih otrok za en razred 60. V
tem oziru se je torej dokaj izboljšalo.

Da se ohrani narodna noša, je mini-
ster za pouk in bogočastje naročil po-
tom dež. šol. svetov, naj poskrbe, da
bodo učiteljice ročnih del (po ljudskih

in meščanskih šolah, po učiteljskih in
raznih tečajih) predvsem negovale take
okraske in take izdelke, ki pridejo v po-
štev pri narodni noši, a so se morda že
deloma poizgubili. Isto ministrstvo je že
15. septembra 1911 izdalo naredbo, naj
se tudi pri risanju v vseh šolah
vpoštevata domača narodna umetnost.

Slovstvo in glasba

Katechetisches Lehr- und Lesebuch.
Erklärungen und Beispiele zu den ein-
zelnen Fragen des katholischen Kate-
chismus. Zum Gebrauche beim Religions-
unterrichte herausgegeben von Vital Hu-
mann, Pfarrer und Religionslehrer. 8°
(XXIV und 646 Seiten). Graz, Ulrich
Moser's Buchhandlung (J. Meyer-
hoff). Preis 8 K, geb. 10 K.

Take knjige smo doslej jako pogre-
šali. Ne smemo reči, da nam je primanj-
kovalo zgledov za kateheze, da nimamo
bolj ali manj primernih zbirk za to, a
tako urejene kot je Humannova zbirka
še nismo zasledili. Pri vseh katehetskih
shodih in tečajih se poudarja nazornost
ter zahteva, naj se katehet potruži, da
spravi v kateheze čim več življenja in
praktične razlage. Z zgledi naj se na-
zorno poučuje, iz zgledov, povzetih iz
sv. pisma in iz življenja naj se izvajajo
verstveni nauki. Zgledov imamo dosti, a
iskati jih po raznih knjigah, je zamudno
in težavno; v glavi pa človek ne more
vsega obdržati. Enako ni vselej lahko iz
neurejene zbirke izbrati za posamezne
ure to, kar bi bilo najbolj prikladno.
Župnik Humann je ustregel želji in po-
trebi vseh skrbnih katehetov, ko je v
obsežni knjigi sestavil bogato zaklad-
nico raznovrstnih zgledov in primer v
katekizmovem redu in tako, da je pri
vsakem zgledu pri-
stavljeno dotično vprašanje
Srednjega in Vel. katekizma.

Uporaba teh zgledov je torej kar podana.
Zgledi so pobrani iz raznih virov. Delo,
ki ga je imel pisatelj s sestavo te knjige,
je bilo ogromno in ne lahko, zato pa
cena ni previsoka. Priročnost in korist,
ki jo bodo imeli od te knjige katehetje,
kakor tudi propovedniki, sta zadostno
priporočilo te izredne novosti.

Dr. Anton Faist: 1. **Deset cer-
kvenih pesmi** za mešan zbor. Op. 22. V
Ljubljani 1913. Št. 1—3 velikonočne; 4—5
binkoštni; 6—10 Marijine. Cena K 1'50,
vsak glas K 0'25.

2. **Marijine pesmi** za mešan zbor.
Cena K 1'80, vsak glas K 0'25. Ljubljana
1913. Obedve zbirke je založila »Styria«
v Gradcu, prodaja Katoliška Bukvarna
v Ljubljani.

Skladatelj dr. Faist je gimnazijski
profesor v Gradcu in predsednik sekov-
skega Cecilijinega društva. Izdal je te
pesmi z nemškim jezikom. Po posredo-
vanju našega skladatelja P. Hugolina
Sattnerja so sedaj prirejene s slovenskim
besedilom. Malo je cerkvenih skladb, ki
bi jih mogli s tako iskrenostjo priporo-
čati kot le-te. Zdi se nam, da mora biti
skladatelj slovenske krvi, ker je tako
pogodil in tako dobro zadel — rekel bi
— narodni slovenski duh. Nič pretira-
nega ni v teh skladbah, vse tako do-
mače; vendar pa ne smemo reči, da je
navadno, preprosto blago. Je res neka
»noblesa« v njih, kakor se je izrazil sam
P. Hugolin. Kupi in prepričaj se boš!

V postojnskem okraju: Nadučiteljsko mesto na dvorazrednici v Vremah. (Za poučevanje na ekskurendni šoli v Gor. Ležečah dobiva nadučitelj letno nagrado 500 K.) Prošnje do 22. maja. — Mesto za učitelja na enorazredni ljudski šoli na Slapu. Prošnje do 24. maja.

V logaškem okraju: Učno mesto za učitelja na štirirazredni ljudski šoli v Cerknici. Prednost imajo učitelji, ki so izprašani za risarski pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah. Prošnje do 16. maja.

V kočevskem okraju: Moško učno mesto na deški petrazrednici v Ribnici. — Učno mesto za moške prosilce na štirirazrednici v Dolenjivasi. — Prošnje do 31. maja.

V krškem okolišču: Dve učiteljski službi na štirirazrednici v št. Janžu. Rok do 25. maja. — Učiteljske službe na enorazrednicah v Prežganjem, Primskovem in v št. Lambertu. Prošnje do 26. maja.

št. 282.

Naznanilo.

Na c. kr. državni obrtni šoli v Ljubljani se bode vršil v času od 16. julija do vštetega 6. avgusta t. l.

strokovni tečaj za izobrazbo učiteljev obrtno-trgovskih predmetov na obrtnih nadaljevalnih šolah.

Učitelji, ki žele biti sprejeti, naj pošljejo svoje primerno opremljene prošnje potom šolskega vodstva vsaj do 20. maja neposredno na ravnateljstvo c. kr. državne obrtne šole v Ljubljani.

Prosilcem bode ravnateljstvo do srede junija sporočilo, če so sprejeti ali ne.

Vsak udeležnik, ki ima svoje redno bivališče izven Ljubljane, dobi od ministrstva za javna dela podpore 40 kron.

Potrebne rekvizite preskrbi brezplačno podpisano ravnateljstvo, ki daje tudi vsa zaželenja podrobna pojasnila.

Ravnateljstvo c. kr. državne obrtne šole v Ljubljani,

dne 22. aprila 1913.

Priporočajmo! Prav bi bilo, ako bi zdaj v dobi birmovanja vsak veroučitelj botrom, botricam in staršem toplo priporočal, naj preskrbe birmancem lepe mašne knjižice: »Šolski molitvenik« ali »Večno življenje«. Za molitvenik »Večno življenje« se je slovenska javnost še premalo zavzela; in vendar je ta knjižica, ki ima v lični in tenki obliki 528 strani, po vsebini vsestranska ter zlasti zanimiva tudi za izobražence, ker ima 16 različnih maš. »Šolski molitvenik« se dobi po sedanjih cenah, namreč z rdečo obrezo po 80 vinarjev, z zlato obrezo po 1 K 20 vin. Prednost ima seveda zlata vezava, ker ni samo lepša, ampak vsaj trikrat bolj trpežna. Isto velja tudi o molitveniku »Večno življenje«. Zlata obreza tega molitvenika v pegamoidu stane 1 K 60 vin., v platnu 1 K 20 vin., v chagrinu (giblivo) 2 K 50 vin., v mehkih platnicah (zlasti za deklice) stane 3 K.

Za slovesnost prvega sv. obhajila. V prodajalni Katoliškega tiskovnega dru-

štva (prej Ničman) v Ljubljani je še vedno na razpolago dovolj izvodov prvo-obhajilne himne (zložil St. Premrl) z naslovom »Jutro prvega sv. obhajila«. Izvod 5 stotink.

Slovarček nemškega in slovenskega jezika. Sestavil dr. Janko Šlebinger, c. kr. profesor. Cena K 1'20, v platno vezano K 1'80. V Ljubljani 1913. Založila Katoliška Bukvarna.

Slovarček je namenjen praktičnim potrebam, obsega torej najvažnejši besedni zaklad vsakdanjega življenja. Od podobnih pripomočkov (n. pr. Slovarček, ki sta ga lani priredila v Celovcu profesorja dr. Sket in Podboj) se razlikuje predvsem v tem, da uvaža v nemško-slovenskem delu tudi oblikoslovske nemškega jezika, kar bo dobro služilo zlasti šolski mladini in samoukom. Za šolsko mladino bo torej ta slovarček zelo koristen. Priporočajo ga tudi prikupljiva žepna oblika in razmerno nizka cena.

